

RÝCHLOSŤ KONANIA O VÄZBE A PANDÉMIA COVID-19

Čas navyše (spotrebovaný v priebehu konania o väzbe) súvisiaci s pandémiou COVID-19 treba považovať spravidla za objektívnu skutočnosť, ktorú žiadna zo strán konania subjektívne nezavinila. Rozhodujúcim kritériom v tomto prípade je, ktorej strany konania sa objektívna skutočnosť týka, resp. ktorú stranu konania zasahuje. Preto napr. okolnosť, že zákonný sudca sa dostal do karantény, musí ísť na ťarchu súdu, kým okolnosť, že sa do karantény dostal obvinený, musí ísť na jeho ťarchu.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 336/2021 z 9. septembra 2021)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a zo sudkyne Jany Laššákovskej a sudcu Ľuboša Szigetihó (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **D. P.**, zastúpeného advokátom JUDr. Igorom Milichovským, advokátska kancelária, Krmanova 14, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 36/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 36/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jeho právo na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti väzby podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **650 eur**, ktoré **je** Okresný súd Košice II **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.
3. Okresný súd Košice II **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **576,12 eur** a zaplatiť ich jeho právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.
4. V prevyšujúcej časti nároku na primerané finančné zadosťučinenie **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 31. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia čl. 17 ods. 1, 2 a 5 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 5 ods. 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v súvislosti s nedodržaním požiadavky neodkladnosti a urýchlenosti rozhodovania o jeho žiadosti o prepustenie z väzby z 18. januára 2021, ale aj porušenia čl. 17 a čl. 50 ods. 3 ústavy, a tiež čl. 5 ods. 4 a čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru v súvislosti s neustanovením obhajcu v primeranej lehote a nevyhovením jeho požiadavke o nahliadnutie do spisu, to všetko postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 36/2020. Ďalej žiada, aby boli uznesenie okresného súdu č. k. 2 T 36/2020 zo 4. marca 2021, ako aj uznesenie Krajského súdu v Košiciach (ďalej len

„krajský súd“) č. k. 4 Tos 34/2021 z 26. marca 2021 zrušené a okresnému súdu sa prikázalo prepustiť sťažovateľa z väzby. Domáha sa napokon tak priznania primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 3 000 eur, ako aj náhrady trov právneho zastúpenia advokátom 384,08 eur, to všetko od okresného súdu s tým, že náhradu trov žiada uhradiť na účet jeho právneho zástupcu.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 336/2021-11 z 23. júna 2021 bola ústavná sťažnosť pre namietané porušenie čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, ako aj čl. 5 ods. 4 dohovoru v súvislosti s nedodržaním požiadavky na urýchlené rozhodnutie o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby z 18. januára 2021 prijatá na ďalšie konanie. Vo zvyšnej časti bola ústavná sťažnosť odmietnutá jednak ako zjavne neopodstatnená, ale tiež pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

3. Proti sťažovateľovi je na okresnom súde pod sp. zn. 2 T 36/2020 vedené trestné stíhanie pre pokračovací zločin podvodu podľa § 221 ods. 1 a 3 písm. a) v spojení s § 20 Trestného zákona. Uznesením okresného súdu č. k. 5 Tp 59/2019 z 23. septembra 2019 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 7 Tpo 62/2019 z 8. októbra 2019 bol sťažovateľ vzatý do väzby z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, pričom väzba mu začala plynúť od 20. septembra 2019 o 6.00 h. Príkazom prokurátora z 21. novembra 2019 bol sťažovateľ prepustený z väzby s tým, že zároveň nastúpil do výkonu trestu odňatia slobody na základe rozsudku Okresného súdu Košice I č. k. 5 T 11/2017 z 12. júna 2019 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 6 To 63/2019 z 19. novembra 2019. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Tdo 64/2020 zo 4. novembra 2020 bolo uznesenie krajského súdu č. k. 6 To 63/2019 z 19. novembra 2019 v rámci dovolacieho konania zrušené z dôvodu porušenia zákona v neprospech sťažovateľa a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Zároveň najvyšší súd rozhodol o nevzatí sťažovateľa do väzby. Následne uznesením okresného súdu č. k. 3 T 36/2020 z 5. novembra 2020 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 4 Tos 150/2020 zo 7. decembra 2020 bol sťažovateľ opätovne vzatý do väzby z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, a to s účinnosťou od 4. novembra 2020 o 16.00 h.

4. Dňa 20. januára 2021 bola okresnému súdu doručená žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby z 18. januára 2021, v ktorej navrhol nahradiť väzbu písomným sľubom alebo dohľadom probačného a mediačného úradníka za súčasného uloženia primeraných povinností alebo obmedzení a nariadením kontroly technickými prostriedkami.

5. Uznesením okresného súdu č. k. 2 T 36/2020 zo 4. marca 2021 bola žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby, resp. o jej nahradenie miernejším opatrením zamietnutá. Uznesenie bolo sťažovateľovi doručené 16. marca 2021. Podľa konštatovania okresného súdu výsluch sťažovateľa pre účely rozhodnutia o jeho žiadosti o prepustenie z väzby bol nariadený už na 9. február 2021, avšak bol odročený na 11. február 2021 na základe žiadosti sťažovateľa poukazujúceho na to, že jeho obhajca nemá naštudovaný spis. Zároveň okresný súd preštudovanie spisu obhajcovi umožnil. Keďže samosudca okresného súdu z dôvodu kontaktu s osobou pozitívnu na COVID-19 musel ísť do 14-dňovej karantény, termín výsluchu určený na 11. február 2021 bol zrušený, pričom nový termín bol stanovený na 25. február 2021. Vzhľadom na pozitívny výsledok testu sudcu okresného súdu (a z toho plynúcu pandemickú práceneschopnosť minimálne na dobu 14 dní) konala o väzbe zastupujúca sudkyňa, a to 26. februára 2021. Tento výsluch sťažovateľ namietal s tým, že potrebuje čas na prípravu, a preto bol termín výsluchu odročený na 4. marec 2021 (teda na deň nasledujúci po ukončení práceneschopnosti sudcu okresného súdu). Uvedeného dňa okresný súd o žiadosti sťažovateľa

rozhodol. Podľa názoru okresného súdu vzhľadom na pandemickú situáciu práceneschopnosť sudcu okresného súdu, ako aj námietky sťažovateľa bolo rozhodnuté v primeranej lehote.

6. Proti uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ 7. marca 2021 sťažnosť, ktorú odôvodnil po doručení písomného vyhotovenia uznesenia písomným podaním z 19. marca 2021 doručeným okresnému súdu 22. marca 2021.

7. Uznesením krajského súdu č. k. 4 Tos 34/2021-1552 z 26. marca 2021 bola sťažnosť podaná sťažovateľom proti uzneseniu okresného súdu zamietnutá. Písomné vyhotovenie uznesenia krajského súdu bolo sťažovateľovi doručené osobne okresným súdom 1. apríla 2021, a to krátkou cestou na hlavnom pojednávaní.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ zdôrazňuje, že o jeho žiadosti o prepustenie z väzby rozhodovali okresný súd a krajský súd celkom 71 dní, čo treba považovať za neprimerané a za porušujúce čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, ako aj čl. 5 ods. 4 dohovoru.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie predsedu okresného súdu:

9. Obžaloba prokurátora bola podaná 8. júna 2020. Uznesením okresného súdu č. k. 2 T 36/2020 z 5. novembra 2020 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 4 Tos 150/2020 zo 7. decembra 2020 bol sťažovateľ vzatý do väzby. Dňa 20. januára 2021 bola okresnému súdu doručená žiadosť sťažovateľa z 18. januára 2021 o prepustenie z väzby. Na 25. január 2021 bol určený termín hlavného pojednávania, na ktorom prichádzalo do úvahy rozhodnúť o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby, avšak podľa úradného záznamu mal sťažovateľ nariadenú karanténu pre ochorenie na COVID-19 do 24. januára 2021, pričom kontrolné vyšetrenie mal absolvovať u väzenského lekára 25. januára 2021, čo viedlo napokon k zrušeniu termínu hlavného pojednávania. Dňa 2. februára 2021 bol nariadený výsluch sťažovateľa na 9. február 2021 s cieľom rozhodnutia o žiadosti o prepustenie z väzby. Počas výsluchu sťažovateľa ustanovený obhajca JUDr. Bajtoš požiadal o oslobodenie od povinnosti sťažovateľa obhajovať pre stratu dôvery, keďže sťažovateľ mu pri porade vytkol, že nemá naštudovaný spis, lebo do neho nenahliadol, čo však okresný súd neakceptoval a výsluch sťažovateľa odročil na 11. február 2021 tak, aby obhajca mal možnosť nahliadnuť do spisu. Termín výsluchu stanovený na 11. február 2021 bol zrušený z dôvodu protiepidemiologických opatrení predsedu okresného súdu z 11. februára 2021, ktoré sa týkali aj vo veci konajúceho sudcu. Dňa 15. februára 2021 bol stanovený termín výsluchu sťažovateľa na 25. február 2021. Od 17. februára 2021 do 2. marca 2021 bol sudca okresného súdu pre ochorenie na COVID-19 práceneschopný. Dňa 26. februára 2021 sudkyňa zastupujúca zákonného sudcu vykonala výsluch sťažovateľa za účasti jeho obhajcu, pričom sťažovateľ výslovne požiadal o nový termín výsluchu kvôli novým návrhom a lehote na prípravu. Nový termín bol určený na 4. marec 2021. Dňa 4. marca 2021 bol sťažovateľ vypočutý a uznesením bola jeho žiadosť o prepustenie z väzby zamietnutá. Po vyhlásení uznesenia si sťažovateľ ponechal lehotu na vyjadrenie. Dňa 8. marca 2021 podal sťažnosť bez zdôvodnenia a táto bola okresnému súdu doručená 9. marca 2021. Písomné vyhotovenie uznesenia okresného súdu bolo vypracované 12. marca 2021 (v zákonnej lehote 10 pracovných dní) a sťažovateľovi bolo doručené

16. marca 2021. Sťažnosť podaná sťažovateľom proti uzneseniu okresného súdu bola predložená krajskému súdu na rozhodnutie 18. marca 2021. Uznesením krajského súdu č. k. 4 Tos 34/2021 z 26. marca 2021 bola sťažnosť zamietnutá (písomné dôvody sťažnosti boli vyhotovené 19. marca 2021 a doručené 22. marca 2021). Uznesenie krajského súdu bolo sťažovateľovi doručené 1. apríla 2021.

10. Podľa názoru predsedu okresného súdu z uvedenej chronológie procesných úkonov je zrejmé, že okresný súd konal bez zbytočných prietahov, pričom plynulosť úkonov bola narušená objektívnymi skutočnosťami súvisiacimi s pandémiou ochorenia COVID-19 a subjektívnymi požiadavkami sťažovateľa. V dôsledku ochorenia na COVID-19 u sudcov a zamestnancov trestného úseku okresného súdu v decembri 2020, februári a marci 2021 nebolo možné riadne a plynulo vybavovať trestnoprávnu agendu. V súlade s ustanovením § 2 ods. 6 Trestného poriadku však boli väzobné veci vybavované prednostne a urýchlene. Požiadavku sťažovateľa na finančné zadostučinenie treba považovať za neopodstatnenú aj z toho dôvodu, že sa zrejme týka aj tej časti ústavnej sťažnosti, ktorá bola odmietnutá.

III.2. Replika právneho zástupcu sťažovateľa:

11. Opatrenia súvisiace s pandémiou COVID-19 nie sú a ani nemôžu byť viac, ako osobná sloboda sťažovateľa a nemožno ich používať ako univerzálny argument legitimizujúci prietahy pri rozhodovaní o žiadosti o prepustenie z väzby. V súvislosti s podaním dôvodov sťažnosti je podstatné, že tieto bolo možné vypracovať až po doručení písomného vyhotovenia uznesenia okresného súdu, k čomu došlo až 16. marca 2021. Náhrada trov patrí aj za repliku ako ďalší úkon právnej služby, a to vo výške celkom 192,04 eur.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Sťažovateľ je presvedčený, že dĺžka konania a rozhodovania o jeho žiadosti o prepustenie z väzby bola neprimeraná. Poukazom na pandémiu COVID-19 nemožno ospravedlňovať prietahy v konaní, keďže právo sťažovateľa na osobnú slobodu má prioritu.

13. Podľa názoru okresného súdu k prietahom v konaní a rozhodovaní síce došlo, avšak z objektívnych príčin súvisiacich s pandémiou COVID-19, ako aj z dôvodu subjektívnych požiadaviek sťažovateľa, za čo okresný súd nemôže niesť zodpovednosť.

14. Podľa čl. 17 ods. 1 ústavy osobná sloboda sa zaručuje.

15. Podľa čl. 17 ods. 2 prvej vety ústavy nikoho nemožno stíhať alebo pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

16. Podľa čl. 17 ods. 5 ústavy do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu.

17. Podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru každý, kto je zatknutý, alebo inak pozbavený slobody, má právo podať návrh na začatie konania, v ktorom súd urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadi prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné.

18. O väzbe musí súd rozhodnúť urýchlene („bref délai“, „speedily“). Lehota začína podaním návrhu alebo žiadosti a končí vydaním konečného rozhodnutia súdu, prípadne doručením tohto rozhodnutia, ak sa rozhodlo v neprítomnosti obvineného. Neexistuje nijaká pevne ustanovená lehota, v ktorej by súd musel rozhodnúť. Či sa rozhodlo urýchlene, posudzuje sa podľa všetkých okolností prípadu. Spravidla však lehoty rátané na mesiace sú príliš dlhé a nevyhovujú požiadavke rýchlosti v zmysle čl. 5 ods. 4 dohovoru (Bezicheri v. Taliansko, Sanchez – Reisse v. Švajčiarsko, II. ÚS 432/2013, II. ÚS 193/2014, II. ÚS 80/2015).

19. Z tvrdení účastníkov konania a listinných dôkazov, ktoré mal ústavný súd k dispozícii, možno ustáliť taký priebeh procesných úkonov, aký uvádza predseda okresného súdu vo vyjadrení z 13. júla 2021 (pozri bod 9), a to o to viac, že právny zástupca sťažovateľa v replike skutkové tvrdenia predsedu okresného súdu týkajúce sa priebehu procesných úkonov nijako nespochybňuje, a tieto sa javia preto z pohľadu ústavného súdu ako nesporné medzi účastníkmi konania.

20. Ústavný súd vychádza zo skutočnosti, že konanie o žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na okresnom súde bolo z časového hľadiska ovplyvnené (predĺžené) dvoma skutočnosťami, a to jednak dôsledkami pandémie COVID-19, ale tiež určitými procesnými požiadavkami sťažovateľa smerujúcimi k odsunutiu plánovaných termínov výsluchu, resp. prijatia rozhodnutia o žiadosti o prepustenie z väzby. Medzi stranami konania sa tieto okolnosti javia ako nesporné. Zároveň je nepochybné, že nebyť týchto okolností, konanie a rozhodovanie okresného súdu by sa realizovalo vo výrazne kratšom čase. Za danej situácie sa preto javí ako rozhodujúce, na čiu ťarchu sa majú pripočítať jednotlivé okolnosti, ktoré v konečnom dôsledku viedli k predĺženiu konania v miere vzbudzujúcej pochybnosti o rešpektovaní práva na urýchlené rozhodovanie o väzbe.

21. Čas navyše (spotrebovaný v priebehu konania o väzbe) súvisiaci s pandemiou COVID-19 treba považovať spravidla za objektívnu skutočnosť, ktorú žiadna zo strán konania subjektívne nezavinila. Rozhodujúcim kritériom v tomto prípade je, ktorej strany konania sa objektívna skutočnosť týka, resp. ktorú stranu konania zasahuje. Preto napr. okolnosť, že zákonný sudca sa dostal do karantény, musí ísť na ťarchu súdu, kým okolnosť, že sa do karantény dostal obvinený, musí ísť na jeho ťarchu.

22. Požiadavky obvineného na odročenie úkonu zo subjektívnych dôvodov, resp. pre účely zváženia ďalších dôkazných návrhov (pokiaľ je im súdom vyhovené), musia ísť spravidla na ťarchu obvineného.

23. Pri aplikácii uvedených zovšeobecňujúcich právnych zásad na daný prípad treba dôjsť k záveru, podľa ktorého čas od 20. januára 2021 (doručenie žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby okresnému súdu) do 25. januára 2021 (termín hlavného pojednávania okresného súdu, na ktorom sa malo o žiadosti sťažovateľa rozhodovať), teda doba 5 dní, ide na ťarchu okresného súdu. Čas od 25. januára 2021 (plánovaný termín hlavného pojednávania, ktoré sa však neuskutočnilo v dôsledku karantény sťažovateľa) do 2. februára 2021 (kedy bol nariadený nový termín na 9. február 2021), teda 8 dní, ide na ťarchu sťažovateľa. Doba od 9. februára 2021 (plánovaný termín výsluchu sťažovateľa) do 11. februára 2021 (nový termín výsluchu sťažovateľa v dôsledku námietky, že obhajca nepozná spis), teda 2 dni, ide na ťarchu sťažovateľa. Obdobie od 11. februára 2021 (stanovený termín výsluchu) do 26. februára 2021 (nový termín výsluchu v dôsledku práceneschopnosti sudcu), teda 15 dní, ide na ťarchu okresného súdu. Časový úsek od 26. februára 2021 (plánovaný termín výsluchu) do 4. marca 2021 (nový termín výsluchu stanovený v dôsledku požiadavky sťažovateľa predložiť nové návrhy a získať lehotu na prípravu), teda 6 dní, ide na ťarchu sťažovateľa. Napokon čas od 4. marca 2021 (termín výsluchu a prijatie rozhodnutia) do 16. marca 2021 (doručenie uznesenia okresného súdu), teda 13 dní, ide na ťarchu okresného súdu.

24. Možno zhmúť, že na ťarchu okresného súdu ide celkom 33 dní (5+15+13), čo sa nedá považovať za urýchlené konanie v zmysle ustálenej judikatúry, podľa ktorej lehoty počítané na mesiace spravidla za primerané považovať nemožno. Preto došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy, ako aj jeho práva

na urýchlené rozhodnutie o zákonnosti väzby podľa čl. 5 ods. 4 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

25. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadostučinenie, ak o to požiadal.

26. Sťažovateľ požiadal o priznanie primeraného finančného zadostučinenia od okresného súdu vo výške 3 000 eur. Ústavný súd považoval túto požiadavku za primeranú do výšky 650 eur (bod 2 výroku nálezu). Vychádzal pritom z časového rozsahu zistených prietáhov v konaní, ako aj zo zásady spravodlivosti (II. ÚS 135/2018). V prevyšujúcej časti, teda čo sa týka sumy 2 350 eur, z dôvodov už uvedených ústavnej sťažnosti nevyhoviel (bod 4 výroku nálezu).

27. Pokiaľ sa sťažovateľ domáhal zrušenia uznesenia okresného súdu č. k. 2 T 36/2020 zo 4. marca 2021, ako aj uznesenia krajského súdu č. k. 4 Tos 34/2021 z 26. marca 2021, ale aj vydania príkazu ústavného súdu okresnému súdu prepustiť sťažovateľ z väzby, tieto jeho požiadavky súvisia s odmietnutými časťami ústavnej sťažnosti, a nie je preto potrebné o nich osobitne rozhodovať.

28. Sťažovateľovi ako úspešnému účastníkovi konania prináleží náhrada trov, ktoré mu vznikli právnym zastupovaním advokátom. Ide o tri úkony právnych služieb v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, ústavná sťažnosť a replika) po 181,17 eur a tri režijné paušály po 10,89 eur. Úhrnom by sťažovateľovi prináležala náhrada trov vo výške 576,18 eur. Vzhľadom na to, že sťažovateľ požaduje celkom iba 576,12 eur (384,08 eur v ústavnej sťažnosti a 192,04 eur v replike), ústavný súd považoval za možné priznať mu ním požadovanú sumu 576,12 eur (bod 3 výroku nálezu).